

Šolske sestre med slovenskimi izseljenci v Egiptu

Bogdan Kolar*

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 27-788-055.2(620=163.6)

Bogdan Kolar: Šolske sestre med slovenskimi izseljenci v Egiptu. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 89=54(2018), 3, str. 145–168

Slovenske šolske sestre iz Maribora so se leta 1908 na spodbudo duhovnikov frančiškanskega reda odločile za povsem novo obliko pastoralnega dela. Odšle so med slovenske izseljence v Egipt. Prvo mesto je bila Aleksandrija. Tu so ustanovile zavetišče za slovenske žene in dekleta ter ljudsko šolo za slovanske otroke. Razgibano delo so razvile na socialnem in ekumenskem področju. Drugo ustanovo so odprle leta 1929 v Kairu. Ker se je skupnost leta 1922 razdelila na province, sta hiši v Egiptu postali del italijanske province. Šolske sestre so bile prva slovenska ženska redovna skupnost, ki je prevzela delo med rojaki po svetu. Po drugi svetovni vojni sta ustanovi v Egiptu namenjeni starejšim (Aleksandrija) in študentkam iz arabskih držav (Kairo). Nekatere sestre so že prišle iz vrst domačink.

Ključne besede: šolske sestre (Maribor), Egipt, izseljenci, ekumenizem, šolstvo

1.01 Original Scientific Article
UDC 27-788-055.2(620=163.6)

Bogdan Kolar: The School Sisters among the Slovene Emigrants in Egypt. Review for History and Ethnography, Maribor 89=54(2018), 3, pp. 145–168

The Slovene School Sisters from Maribor, instigated by the Franciscan priests, decided to take over a new type of pastoral work in 1908. They joined the Slovene immigrants in Egypt and opened the first establishment in Alexandria. They founded a shelter for Slovene girls and women and an elementary school for Slavic children. They unfolded

---

* red. prof. dr. Bogdan Kolar, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Katedra za zgodovino Cerkve in patrologijo Poljanska cesta 4, SI 1000 Ljubljana, bogdan.kolar@teof.uni-lj.si

a variety of social and ecumenical activities. The second establishment was opened in Cairo in 1929. Because the community of the School Sisters divided into provinces in 1922, the two houses in Egypt became part of the Italian Province. The School Sisters were the first Slovene female order to work among the Slovene emigrants around the world. After World War II, the two institutions in Egypt were designed for seniors (Alexandria) and for students from Arabic countries (Cairo). Among the Sisters, there had already been some local students.

Key words: School Sisters (Maribor), Egypt, emigrants, ecumenism, school and education

UVOD

Le v štirih desetletjih po ustanovitvi skupnosti šolskih sester v Mariboru so bile sestre pripravljene in usposobljene za sprejem mnogih ustanov v vseh slovenskih deželah, čeprav so bile še vedno škofijskega prava in v vseh odločitvah odvisne od lavantinskega škofa v Mariboru. Delo so razširile tudi izven Avstro-Ogrske monarhije. Njihovo pozornost so pritegnili slovenski rojaki, ki so odhajali po svetu – najprej v Egiptu, nato v Združenih državah Amerike in deželah Latinske Amerike. Pri sprejemanju odločitev za povsem nove oblike pastoralnega delovanja so imeli odločilno pobudo Frančiškovi manjši bratje, ki so že delovali v teh okoljih in so iz lastne izkušnje videli, kaj bi pomenila navzočnost sestrskih skupnosti. Sestre so s prevzemom novih ustanov začele organizirati izobraževalne dejavnosti na različnih ravneh in za različne skupine ljudi, ponudile pa so tudi socialne dejavnosti.

SLOVENSKI IZSELJENCI V EGIPTU NA PREHODU IZ 19. V 20. STOLETJE

Zadnja desetletja 19. stoletja in leta do izbruha prve svetovne vojne so znana po množičnem izseljevanju iz slovenskih dežel. Kar nekaj Slovencev je našlo delo in možnosti življenja v Egiptu, ki je bil v tem času pod angleškim protektoratom. Največjo pozornost je pritegovalo mesto Aleksandrija, močno kulturno in gospodarsko središče, na splošno zelo kozmopolitsko. V časopisnih in drugih poročilih so govorili celo o avstrijski koloniji v Egiptu. Sestavljali so jo ljudje iz raznih dežel Avstro-Ogrske, med njimi je bila največja skupina primorskih Slovencev (Kodrič, Palac 1986: 42). Že leta 1871 je kaplan iz Biljane prosil goriškega nadškofa Andreja Golmayerja, da bi posredoval pri državnih oblasteh, naj preprečijo odhajanje v Egipt; v tistem letu je v Aleksandriji bilo kar 24 žena in 26 deklet iz župnije Biljana, na pot pa se je pripravljala že nova skupina. Podobno je veljalo tudi za druge župnije. Pojav je imel prav dramatične posledice, saj so bile prizadete številne kmečke družine in družinsko

življenje nasploh (P. B. 2002: 22). Bolj natančne podatke je zbral aleksandrijski zdravnik Karel Pečnik (1902: 51–57), ki je pripravil daljše poročilo o državljanih Avstro-Ogrske, ki so živeli in delali v Egiptu, predvsem v Aleksandriji, a tudi v drugih krajih:

Kakor smo videli je od 8000 Avstrijcev in Ogrov kar 5300 Slovencev v Egiptu, recimo 65 %! Kdor vidi in čuje to število prvikrat, se siloma začudi, če ne pozna razmer. Razen nekaj boljših slovenskih družin v Egiptu, so vse druge slovenske služkinje, katerih je tedaj nad 5000! Te slovenske služkinje, ki služijo tukaj kot dekle, sobarice, kuharice, dojljke, dekle za otroke, prodajalke itd., prihajajo ponajveč iz Goriškega (največ iz Dornberga, Prvačine, Šempasa itd.), Tržaškega in nekoliko manj s Kranjskega. Štajerk ni dosti, še manj pa Korošic (nekoliko Ziljank). Do 3000 bo teh služkinj v Aleksandriji, druge so razkropljene po raznih egiptovskih mestih. (Pečnik 1901: 54)

V Egiptu je bilo po številu največ služkinj iz grškega in italijanskega okolja, na tretjem mestu pa so bile Slovenke. Med egiptovskimi gospodinjami so bile znane kot »snažne, pridne in gibčne«, da po celem Egiptu »veljajo kot vzor dobre, poštene in pridne služkinje«, seveda se je našla tudi kakšna, ki je iz takšnega okvira izstopala. Po Pečnikovih informacijah so dekleta začela prihajati v Egipt že od sredine 19. stoletja. Čeprav so na Goriškem začeli nasprotovati takemu odhajanju, jih je bilo kljub temu vedno več. Na vprašanje, zakaj so prišle v Egipt, pa so večinoma odgovarjale:

Služila sem na Dunaju za 10 gld. na mesec, v Trstu za 8 gld. na mesec in še grdo so ravnali z menoj, tukaj imam 30 gld. na mesec, manj dela in še dobro ravnajo z menoj. V Trstu nisem vedela, zakaj da služim, tukaj si vsaj precej na stran denem ali pa pošljem domu. Pečnik je dodal: Kakor žene naše delavce višja plača v Ameriko, tako ista Slovenke v Egipt. Neizpodbitna resnica je pač ta in ostane, da si tukaj v Egiptu služkinje zaslužijo za eno in isto delo 3 do 4krat več kot v Trstu ali na Dunaju, o malih mestih še govora ni. Navadna plača služkinje je tu od 20 do 40 gld. na mesec, seveda kakor pri nas s stanom in hrano. Po navadi se z njimi dobro ravna, tudi prostega časa imajo žalibog več, kakor bi bilo potrebno. (Pečnik 1901: 54)

Tako je v večjih mestih Egipta nastala skupina starejših slovenskih žena, ki so si nekaj prihranile; veliko je bilo takih, ki si niso uspele prihraniti ničesar. Večina se je vrnila v domače kraje in s seboj prinesla svoje prihranke, s katerimi so pomagale pri reševanju gospodarskih težav lastnih družin. Tu in tam se je katero od deklet tudi izgubilo v arabskem okolju.

Leta 1895 je bilo v Aleksandriji ustanovljeno slovansko društvo Sloga, ki je delovalo do leta 1898. Imelo je zavetišče (azil) za služkinje, ki so izgubile delo. Ko so leta 1898 proslavljali 50-letnico vladanja cesarja Franca Jožefa, so avstrijski državljani zbrali 40.000 gld., ki so jih želeli koristno uporabiti ali podariti dobrodelni ustanovi. V Aleksandriji je takrat deloval avstrijski konzul Rudolf Wodianer pl. Maglod, ki je ga Slovincem uspelo prepričati, da je zbrana sredstva namenil za ustanovitev zavetišča za služkinje, ki so ostale

brez dela. Azil so imenovali v spomin na jubilejno leto *Azil Franca Jožefa – Asilo Francesco Giuseppe*. Čeprav je bila ustanova namenjena za služkinje iz celotne Avstro-Ogrske, je najbolj služila slovenskim služkinjam, ker je bilo drugih komaj za vzorec. Ustanovo sta podprla tudi novi avstro-ogrski konzul Stephan (István) von Ugron zu Ábránfalva (1862–1948) in pl. Pitner, vodja Lloydja v Aleksandriji. Zavetišče je bilo pod pokroviteljstvom avstro-ogrške države, ki je tudi prispevala za njegovo vzdrževanje. V njem so brezposelne državljanke Avstro-Ogrske za zmerno ceno dobile hrano in stanovanje ter potrebno zdravstveno pomoč.

Leta 1898 se je slovansko društvo Sloga preoblikovalo in, ker v njem razen Slovencev drugih slovanskih narodnosti skoraj ni bilo, se preimenovalo v *Slovenska Palma na Nilu* ali *Slovenska palma ob Nilu*. Hkrati so si tamkajšnji Slovenci zastavili ambiciozni načrt – kupili so zemljišče, na katerem so rasle palme, da bi na tem mestu postavili slovensko kapelico ali cerkev sv. Cirila in Metoda in ob njej majhno bolnišnico. Društvo je poskrbelo, da je vsako leto prišlo za cvetno nedeljo v Ljubljano vsaj nekaj palmovih vej, ki so jih nato uporabljali pri procesiji kot spomin na Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem. S kratko predstavitvijo svojega dela in načrti so se oglasili v slovenskem tisku in prosili za pomoč pri zbiranju sredstev. Imeli so vso podporo ljubljanskega škofa Jegliča, ki je »ganljivo pismo« slovenskih rojakov iz Egipta objavil v Škofijskem listu s pripisom: »To pismo priobčujem in prosim veleč. gg. duhovnike, ko bi sami mogli kaj prispevati in ko bi zadevo hoteli priporočati tudi svojim vernikom vsaj bolj imovitim, če bi se hoteli zapuščenih naših bratov v Aleksandriji spomniti.« (*Ljubljanski škofijski list* 1901: 13–14).

V poročilu ljubljanskemu *Domoljubu* so konec leta 1901 zapisali, da je društvo *Slovenska palma na Nilu* sklenilo, da v Aleksandriji postavi za Slovence majhno cerkvico in bolnišnico. Skupnost je takrat štela okoli 30 slovenskih družin in več kot 6.000 slovenskih služkinj, ki so bile večinoma s Primorske in Kranjske. Zemljišče za obe poslopji je bilo takrat že kupljeno. To naj bi bila prva slovenska in sploh slovanska cerkev v Afriki. V bolnišnico so nameravali povabiti slovenske usmiljenke. Sredstva za uresničitev široko postavljenega načrta so zbirali med rojaki in tudi na Slovenskem (*Domoljub* 1901: 78). Na občnem zboru, ki ga je društvo *Slovenska palma na Nilu* imelo 8. decembra 1900 so izvolili cerkveni odbor, ki so mu zaupali, da bo organiziral delo, zbiral sredstva in obveščal slovensko javnost o poteku del. V odboru so bili urarski mojster Janez Fernus, zdravnik Karel Pečnik in pekovski mojster v Aleksandriji Jakob Velkavrh. Z dopisi so se uradno obrnili na škofijski ordinariat v Ljubljani in z oglasi v slovenskih časopisih začeli zbirati sredstva za gradnjo. Društvo je postalo gonilna sila vseh prizadevanj za pomoč slovenskim rojakom v Aleksandriji. Organizirali so razne oblike samopomoči, informirali slovensko javnost o dogajanju med rojaki v Egiptu in skrbeli za ohranjanje

slovenske zavesti ter kulture v tujem, drugačnem okolju. Leta 1902 so ustanovili slovensko čitalnico, ki je dobila prostor v društvenih prostorih; slovesna otvoritev je bila 11. maja. S pomočjo tiska so prosili slovenske rojake, da so jim pošiljali knjige. V Ljubljani so jih zbirali v frančiškanskem samostanu, od koder so jih nato pošiljali v Egipt (Snoj 1902: 3).

Slovenska skupnost v Egiptu je dobivala več časopisov iz domovine. Iz poročil leta 1895 je razvidno, da je v Aleksandrijo prihajala revija *Domoljub* in da je istega leta prišlo 206 izvodov *Mohorjeve zbirke* (*Domoljub* 1895: 56). Leta 1902 je imela Mohorjeva zbirka v Aleksandriji 182 naročnikov, med njimi tudi društvo Slovenska palma ob Nilu, cerkvena občina sv. Cirila in Metoda, Azil avstro-ogrške kolonije Franc Jožef I. za brezposelne in bolne služkinje; v Kairu 19 in v Port-Saidu 6. Leta 1909 je bilo v Aleksandriji še 166 naročnikov Mohorjeve zbirke in v Kairu 66, med naročniki je bilo društvo Krščanska zveza Slovenk, slovenska šola. Leta 1910 je bilo v Aleksandrijo poslanih 173 izvodov, prvič so se kot naročnice pojavile slovenske šolske sestre; v Kairu je bilo 56 izvodov mohorjevok, med naročniki tudi Društvo sv. Cirila in Metoda. Tudi na začetku prve svetovne vojne je leta 1915 v Aleksandrijo prišlo 53 izvodov in v Kairo 10 izvodov Mohorjevih knjig.¹

O razmerah med slovenskimi dekleti in ženami, ki so se zaposlile v Egiptu, so na Slovensko prihajale zelo različne novice, ki so odhod v Egipt pogosto odsvetovala. Konec leta 1903 je bil v dunajskem časopisu *Neues Wiener Wochen-Journal* objavljen dopis iz Gorice, ki je bil ponatisnjen v *Slovencu* (1903, št. 253: 3) Govoril je o iskanju služkinj v slovenskih vaseh Miren, Vrtojba, Bilje. V Aleksandriji so prejemale 30 ali 40 gld. na mesec. Iskali so dekleta v starosti od 16 do 20 let. Ponudbe so bile zelo vabljive, tako da je med kmečkimi dekleti na Primorskem nastopila »prava potna epidemija«. Največ so odhajala dekleta iz Dornberka, Prvačine, Bilj, Vrtojbe, Mirna in Šempasa, »skoro je ni vasi v okolici na Vipavsko stran, da bi ne imela svoje 'Aleksandrinke'«. Po mnenju pisca poročila je bil izgovor, da gredo iskati kruh, jalov, ker kruha ni manjkalo niti doma. Bil je prepričan, da so bile razmere v Egiptu predstavljene veliko lepše, ko pa so bile v resnici: »Vračajo pa se domu izžete in pokvarjene, in po vaseh kažejo za njimi s prstom kakor na ničvredna bitja. Tu je za ljudske prijatelje mnogo dela, je povzelo poročilo v *Slovencu*.« (Slovenec 1903, št. 253: 3). Izseljivanje deklet in mater je prizadelo številne družine:

Nič čudnega ni, da so pravcati preplah zaradi tega pojava zagnali prav duhovniki, ki so pritiskali na cerkveno in svetno oblast, v domačih krajih ustanavljali delavnice in posojilnice ter upali, da bodo tako bliže domu poskrbeli za delo in zaslužek. A razmere niso bile naklonjene takšnemu reševanju slovenskega preživetja. Kar je torej kljub vsemu preživelo,

¹ Podatki so navedeni v vsakoletnem koledarju, kjer so poimenski sezname naročnikov.

je preživel zaradi družbenega zdravja naših skupnosti, zlasti župnij, in zaradi spremenjenih razmer. (P. B. 2002: 22)

VLOGA SLOVENSКИH FRANČIŠKANOV

V drugi polovici 19. stoletja je slovenska frančiškanska skupnost postopoma začela prevzemati nove oblike pastoralnega delovanja predvsem delo med slovenskimi izseljenci v Egiptu, nato tudi v Združenih državah in še drugod. Bližina Svete dežele, kjer so frančiškani že imeli dolgo zgodovino, je pripomogla, da so se začeli zanimati tudi za Egipt. Prvi, ki je sploh dal pobudo, da bi slovenski rojaki ob Nilu dobili svojega duhovnika, je bil Frančišek Lampe. Tako je konec septembra 1894 v Aleksandrijo odšel p. Hubert Rant² in že ugotovil, da bo potrebno največ pozornosti namenjati Slovenkam, ki so naše delo v povsem tujem okolju. Rojakinje je začel zbirati v frančiškanski cerkvi ob samostanu sv. Katarine v Aleksandriji; prvič so se srečali na rožnovensko nedeljo leta 1894. Slovenska skupnost je bila zelo zadovoljna, saj je po dolgem času spet slišala slovensko besedo in slovensko pridigo. Hubert Rant je bil tudi uradno imenovan za izseljenskega dušnega pastirja, pristojni rimski urad mu je podelil naslov »curato per gli Slavi« (*Domoljub* 1894: 240). Od tedaj dalje je bilo srečanje za slovenske izseljence vsako nedeljo popoldne v cerkvi pri frančiškanih. Rant je v poročilu zapisal, da veliko slovenskih otrok hodi v šolo, ki so jo vodile nemške sestre skupnosti sv. Karla Boromejskega. Otroci niso imeli možnosti, da bi se naučili slovensko. Z veseljem je dodal, da je bila pri sestrah v noviciatu Slovenka Antonija Grm in da bo lahko veliko naredila za slovenske otroke, ko bo postala članica sestrskе skupnosti. Rant je v slovenskem tisku rojake doma obveščal o razmerah med Slovenkami v Egiptu (*Domoljub* 1895: 6). Poleg nalog, ki jih je opravljal v okviru frančiškanske skupnosti, je do leta 1900, ko je bil imenovan za vojaškega kurata v Gradcu, skrbel za slovensko skupnost in vodil njene dejavnosti. Po njegovem odhodu je skupnost zaprosila za stalnega slovenskega duhovnika. Upali so, da se jim bo pridružil slovenski frančiškan, ki bo postal član tamkajšnje frančiškanske skupnosti in hkrati skrbel za potrebe pastoralnega dela med slovenskimi priseljenci. Spomladi leta 1901 je iz Novega mesta prišel p. Benigen Snoj, do tedaj

---

² Avgust Rant (p. Hubert) (roj. 29. 4. 1870, Koroška Bela, umrl 18. 11. 1931, Ljubljana) je frančiškan postal leta 1888, duhovniško posvečenje je prejel 12. julija 1893 v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Po odhodu iz Aleksandrije je bil v času Avstro-Ogrske vojaški duhovnik, upokojen kot višji vojaški duhovnik. V času delovanja v Egiptu je bil redni dopisnik *Zgodnje danice*, stanoval je v samostanu sv. Katarine. (Jagodic 1986: 206–209)

katehet na deški šoli (*Venec cerkvenih bratovščin* 1901: 93).³ V Aleksandriji je ostal do septembra 1909 in bil več let odbornik društva Slovenska palma ob Nilu. Od septembra 1909 je bil tri leta v Kairu, kjer je bival v samostanu sv. Jožefa in oskrboval slovensko skupnost v mestu. V poročilih v slovenskem tisk je predstavljal dobre in manj dobre plati življenja izseljence v Egiptu.

Med pastoralnimi dejavnostmi, ki jih je v Aleksandriji izvajal p. Snoj, je bila najprej priprava ljudskega misijona. Tako prenavljanje verskega življenja je bilo med ljudmi poznano in je imelo velik pomen, p. Snoj pa je želel z njeno pomočjo vzpostaviti prvi stik s Slovenci in videti, kako velika je slovenska skupnost v Egiptu. V prvi polovici decembra 1901 je misijon pripravil v Kairu, v tednu pred božičem še v Aleksandriji. Iz poročila, ki ga je poslal *Domoljubu*, je razvidno, da je bila udeležba lepa in da so mnogi želeli opraviti spoved. V Aleksandriji so se zbirali v cerkvi sv. Katarine in bili posebej veseli ob prepevanju slovenskih nabožnih pesmi (*Domoljub* 1902: 48).

Snoj je že leta 1902 prosil s. Stanislavo Voh, takratno vrhovno predstojnico šolskih sester v Mariboru, da bi šolske sestre prišle v Aleksandrijo in prevzele oskrbo avstrijskega azila ter poskrbele za organiziranje slovenske šole in vrtca. Načrt sta podpirala avstrijska konzula v Aleksandriji in Kairu. Snoj je med avstrijskimi družinami v Aleksandriji spoznal, da so mnoge druge etnične kolonije že imele redovnice, ki so v domačem jeziku skrbele za duhovno in umsko vzgojo otrok. Upravni odbor azila je nasprotoval, da bi vodstvo azila prevzele redovnice, vendar je bil p. Benigen prepričan, da je zaplet rešljiv.⁴ Konec leta 1907 je *Domoljub* poročal:

Po prizadevanju našega rojaka P. Benigna se je ustanovila v Aleksandriji šola za slovensko in hrvaško mladino. Konzul je delal težave. V sredo popoldne je deputacija dr. Šušteršič, Vukovič in aleksandrijski odvetnik dr. Wolf prosila ministrskega predsednika zunanjih stvari Aerenthala npravne in gmotne podpore za to šolo. Minister je deputaciji izrazil svoje veselje nad šolo in obljubil svojo podporo. (*Domoljub* 1907, št. 46: 725).

Že na začetku leta 1903 sta Maribor obiskala ugledna cerkvena voditelja iz Egipta, koptski katoliški škof Maximos Sedfaoni iz Hermopolisa (Minieh) in generalni vikar kairskega patriarha Makarij. Obiskala sta tudi materno

³ Franc Snoj (p. Benigen) (roj. 17. 9. 1867, Zagorje ob Savi, umrl 10. 5. 1942, Rome City, Indiana) je duhovniško posvečenje prejel 17. 12. 1890 v Ljubljani. Bil je katehet na frančiškanskih šolah v Kamniku in v Novem mestu. V Novem mestu je bil hkrati učitelj v kaznilnici in kurat pri usmiljenih bratih. Deloval je v Aleksandriji in v Kairu, leta 1913 se je preselil v Jeruzalem in se leta 1915 vrnil v Slovenijo. Izbran je bil za prvega predstojnika slovenskih frančiškanov v Združenih državah. Ustanovil je več novih slovenskih župnij (med temi tudi v New Yorku) in drugih ustanov in na mnogih krajih deloval za ohranjanja slovenstva med izseljenci. Bil je reden sodelavec izseljenskega lista *Ave Maria*. (SBL, zv. III: 401; Družina 1998, št. 32: 10)

⁴ NŠAM, F 9, dopis št. 3942/02 z dne 21. novembra 1902.

hišo šolskih sester v mestu in se srečala s škofom Napotnikom. Verjetno sta se pogovarjala tudi o možnosti, da bi sestre prišle v Egipt, kjer so pred tem že delovali slovenski frančiškani, vključeni v tamkajšnje frančiškanske redovne ustanove (*Kronika* 2007: 94).

V Egiptu je delovalo več znanih frančiškanov: (1) P. Adolf Čadež, krstno ime Ivan (*5. 5. 1871, Trate v Poljanski dolini; †10. 1. 1948, Ain Karin, Jeruzalem) se je v slovensko zgodovino se je zapisal kot nabožni pisec in publicist. V Egipt je prišel že pred prvo svetovno vojno; leta 1915 je bil v Aleksandriji, tam je bil še leta 1946. Deloval je v Egiptu, Carigradu in v Palestini. S poročili o verskih in družbenih razmerah v Egiptu se je oglašal tudi v slovenskem tisku, predvsem v *Slovincu* in v publikacijah Mohorjeve družbe. Nazadnje je deloval v krajih Ain Karin in Jafa. (2) P. Evgen Stanet (*23. 4. 1876, Vurberg; †4. 2. 1942, Kairo) je živel od leta 1909 do smrti v Kairu (*Ave Maria* 1942, št. 10). Tja je prišel kot mlad duhovnik in je vse življenje deloval kot frančiškan med tamkajšnjimi rojaki. Navadno so ga imenovali duhovnika jugoslovanske skupnosti. V času prve svetovne vojne je bil kot avstrijski državljani interniran v kraju Sid Bešir pri Aleksandriji. Živel je v samostanu sv. Jožefa, kjer je bil več let tudi predstojnik. Ob smrti so se od njega poslovili mnogi jugoslovanski begunci, ki so ob izbruhu druge svetovne vojne našli zatočišče v Egiptu, med temi je bilo več uglednih politikov. (3) P. Jozafat Ambrožič, krstno ime Janez (*24. 8. 1903, Krnica pri Bledu; †2. 12. 1970, Betfage, Jeruzalem) je bil od leta 1935 misijonarja in slovenski dušni pastir v Egiptu in v Palestini (SBL, zv. I: 158–159). Po dveh letih študija teologije je bil posvečen v Nazaretu. Prvo leto je deloval v samostanu pri Božjem grobu, nato v Aleksandriji od 1938 do 1942 in v samostanu sv. Jožefa v Kairu od 1943 do 1962, kjer je nasledil p. Evgena Staneta. P. Jozafat je skrbel za slovenske priseljence in pri tem sodeloval s šolskimi sestrami. Znanje jezikov mu je omogočalo, da je pomagal tudi hrvaškimi in italijanskimi priseljencem. Ko je po padcu Kraljevine Jugoslavije v Egiptu nastala večja skupina beguncev in vojakov, je pastoralno delo organiziral med primorskimi fanti in možmi, ki so bili mobilizirani v italijansko vojsko. Krajši čas je bil vojaški kurat jugoslovanskega kraljevega gardnega bataljona, ki je bil v sestavi VIII. zavezniške armade. V Kairu mu je koptska Cerkev podelila naziv kornega škofa in je edini Slovenec, ki je doslej dobil to odlikovanje. (4) P. Stanislav Perović je na začetku leta 1942 nasledil p. Evgena Staneta v Kairu. V kroniki tomajske province je 8. septembra 1958 omenjen kot voditelj bogoslužja ob praznovanju 50-letnice navzočnosti sester v Egiptu (Koncilja 2008: 44). (5) P. Kerubin Begelj (*25. 7. 1892, Cerklje na Gorenjskem; †17. 8. 1964, Kostanjevica nad Gorico) je duhovniško posvečenje prejel 22. 4. 1917. Deloval je na Sveti Gori pri Gorici in na Višarjah, sredi dvajsetih let 20. stoletja pa je kot mlad duhovnik odšel med slovenske izseljence v Aleksandrijo. Leta 1957 se je vrnil v Slovenijo in opravljal duhovniško delo v različnih

frančiškanskih skupnostih na Slovenskem, bil je tudi spovednik na Kapeli pri Novi Gorici (*Naša luč* 1964, št. 8: 17).

P. Benigen Snój OFM je leta 1904 med slovenskimi dekleti, ki so s Primorske prišle v Egipt, spoznal Marijo Ambrožič iz Črnič, ki je služila v neki družini v Aleksandriji. Svetoval ji je, da je junija 1904 vstopila v skupnost šolskih sester v Mariboru. P. Benigen si je več let prizadeval, da bi mariborske šolske sestre prevzele delo med rojakinjami v Egiptu in ustanovile podružnico v Aleksandriji (Koncilja 2008: 36): »Letos je bila izjemoma druga preobleka osmih kandidatk. Povod za to je dala predvidena zasedba naselbine v Aleksandriji. Kaj bo še prišlo, še ne vemo.« (*Kronika* 2007: 171) Našteta so imena osmih kandidatk; Marija Ambrožič je takrat postala s. Benigna (*Kronika* 2007: 171). Najprej je služila v škofijski hiši v Mariboru, kamor se je vrnila po dveh letih dela v Egiptu. Nazadnje je delala v sestrski hiši v Mostarju, kjer je hudo zbolela in si ni več opomogla. Umrta je 25. septembra 1912 v Gradcu, stara 32 let. Nekaj razlogov za začetek delovanja nove postojanke v zelo izvirnem okolju pa so imele tudi sestre same. Upale so, da bi se tam lahko učile tujih jezikov, s čimer bi se pripravljale na pedagoško delo v svojih ustanovah. Drugi razlog je bilo upanje, da bi kraj s svojo klimo lahko bil primerno okrevališče za sestre, ki so zbolele za tuberkulozo (Kodrič, Palac 1986: 43). Kot je to razvidno iz dopisovanja med vodstvom šolskih sester in mariborskim škofijskim ordinariatom, so sestre tak namen imele že leta 1905, ko so se pogovarjale o prevzemu ustanove s slovenskimi frančiškani, ki so delovali na Bližnjem vzhodu.⁵

PRIHOD MARIBORSKIH ŠOLSKIH SESTER

V *Kroniki* (2007), ki je neizčrpen vir za zgodovino skupnosti šolskih sester, mesto Maribor in slovenski živelj, je 5. septembra 1908 zapisano:

Na večletno priganjanje preč. gospoda p. Benigna Snoja OFM je bilo po najskrbnejšem preiskovanju in povpraševanju našega prevzvišenega gospoda knezoškofa domenjuna zadeva glede ustanovitve podružnice v Aleksandriji, Egipt. Sestre so prevzele vodenje vrtca, ljudske šole in šole za ročna dela za otroke slovanskih narodov. Ekonomsko vodenje oskrbuje združenje, ki je poklicalo sestre, 'Slovenska palma ob Nilu'. Ker zaradi pomanjkanja znanja romanskih jezikov ni bilo na voljo starejših sester, je bila č. mati primorana poslati tri čisto mlade sestre: s. M. Romano Šoter, s. Benigno Ambrožič in s. Wilhelmino Hessler. – 5. septembra, v soboto, so se omenjene sestre v spremstvu nekdanje predstojnice na Zgornji Muti s. M. Uršule Gosak odpravile iz Trsta. Tovorni parnik 'Amphitrite' jih je v najlepšem vremenu vozil ob dalmatinski obali do Dubrovnika. Tu je odpeljal v smeri Brindisija in jih je skozi Otrantovo cesto mimo Jonskih otokov in otoka Kandije v sredo

⁵ Prim. NŠAM, F 9, pismo predstojništva šolskih sester mariborskemu škofijskemu ordinariatu, št. 9 z dne 30. januarja 1905.

zvečer dobro ohranjene pripeljal v Aleksandrijo. V pristanišču je poleg preč. g. Benigna čakalo prišleke nekaj slovenskih gospodov in gospa. Potem ko so v novem bivališču Salah el Dine št. 24 zaužile nekaj malega za večerjo, so se odpravile k počitku. Naslednjega dni so si začele urejati hišo. – Tako je mineval čas v delu do 21. septembra. Takrat so začele pouk s petimi otroki; polagoma je raslo število otrok, vendar ni doseglo zelene višine. Vzrok je bil v oviri, da so smele sestre sprejemati samo otroke slovanskega porekla. Daj Bog, da bi bila ta ovira kmalu odstranjena. – Učni jeziki so francoski, italijanski, nemški, slovenski in hrvaški. Misel, da to deželo posvečuje Zveličarjevo otroštvo in da je delati za zveličanje neumrljivih duš Božje delo, daje sicer popolnoma nevhvaležnim razmeram svoje posvečevanje in zadovoljstvo. (*Kronika* 2007: 136)

Prva skupnost je delovala pod vodstvom predstojnice s. Uršule Gosak. Učni jezik je bil nemški, sestre pa so otroke poučevale slovensko, hrvaško in francosko. Leta 1909 sta se jim pridružili še dve sestri iz Maribora, ki sta prevzeli delo v otroškem vrtcu. Pred tem so za otroški vrtec skrbele nemške sestre boromejke. Za gospodarsko poslovanje je skrbelo slovensko društvo Slovenska palma ob Nilu, ki je bilo glavni spodbujevalec, da so sestre prišle v Aleksandrijo (Kodrič, Palac 1986: 44). V spomin na 60-letnico vladanja cesarja Franca Jožefa I. so zavetišču uradno obnovili ime, ki se je ohranilo do propada Avstro-Ogrske, ko je prišlo do vrste drugih sprememb.

Za novo obliko vzgojno-izobraževalnega in pastoralnega dela je bilo potrebno v novem okolju, sredi muslimanskega sveta, izredno veliko poguma in notranje moči. Mlada sestrška skupnost, kot ustanova je štela nekaj več kot štirideset let, se je odločila za nov korak, ki je bil posledica razmer v Cerkvi in hkrati pripravljenosti sester, da na to odgovorijo. V kratkem času so sestre odprle še štiri druge pomembne ustanove: (1) 27. septembra 1908 je bila v Mariboru slovesna otvoritev novega učiteljišča, ki se ob praznovanju 60-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa I imenovalo po njem. (2) 1. oktobra 1908 je bila slovesna blagoslovitev in odprtje učnega in vzgojnega zavoda v Trstu; ob navzočnosti krajevnega škofa Nagla je obred opravil lavantinski škof Napotnik. (3) 11. decembra 1908 so sestre odprle ustanovo v Imotskem v Dalmaciji, kjer so prevzele otroški vrtec, tečaje ročnih del in pouk glasbe. (4) Odprta je bila tudi skupnost in šola v Št. Jakobu v Rožu. (5) 19. septembra 1909 je prva skupina sester odpotovala v Združene države, da bi svoje delo med rojaki zastavile tudi tam. Gre za čas, ko je skupnost vodila s. Stanislava Voh. Šolske sestre so bile prve slovenske redovnice, ki so se začele zanimati za izseljensko vprašanje in povsem na konkreten način pomagati rojakom, ki so se odločili, da odidejo po svetu.

Zapisi v *Kroniki* (2007) kažejo, da je bila pobudnica za sprejem ustanove v Aleksandrijski skupnosti tamkajšnjih Slovencev in verjetno še drugih slovanskih narodov. Med njimi so že nekaj časa pastoralno delovali slovenski frančiškani, ki so prav v sestrski skupnosti videli najboljšo rešitev za težave priseljencev. Frančiškani so se s svojimi prošnjami in pobudami obračali na

mariborskega škofa, ki je še vedno bil prva cerkvena oblast, ko je šlo za sprejemanje novih ustanov. Sveti sedež takrat še ni priznal Šolskih sester, zato so bile v odločitvah povsem odvisne od lavantinskega škofa Mihael Napotnika, ki pa prevzemu nove ustanove ni nasprotoval. Za prevzem se je zavzel pri dunajskem zunanjem ministrstvu, medtem ko je avstrijski konzul v Aleksandriji sprva želel, da bi avstrijsko zavetišče prevzela redovna skupnosti iz Verone. Škof Napotnik je »odgovorne prepričeval, da je v interesu monarhije, da sprejemo za delo v azilu sestre kongregacije, ki je usposobljena za vzgojo«. ⁶

Čeprav so delovale v nepoznanem svetu, so sestre v Aleksandriji ohranjale redne stike z matično skupnostjo v Mariboru in se s predstavnicami udeleževale pomembnih dogodkov v skupnosti. Avgusta 1912 sta se npr. duhovnih vaj v Mariboru udeležili dve sestri (*Kronika* 2007: 169). Ladijske povezave med Trstom in Aleksandrijo so bile pred začetkom prve svetovne vojne zelo dobre. Redni stiki so omogočali, da so predstojnice lahko sprejemale načrte in kadrovske spremembe.

OBLIKE DEJAVNOSTI V ALEKSANDRIJI

Eno od razumevanj delovanja in navzočnosti v Egiptu je bilo, da so v deželi misijonske razmere in da so sestre, ki so bile določene za to okolje, kazale vsaj nekaj misijonskega zanimanja. To se je zelo očitno pokazalo že leta 1912, ko je bilo potrebno poslati strokovno usposobljeno učiteljico, ki bo prevzela tudi vodstvo avstro-ogrske šole. Za sestro, ki jo je vodstvo izbralo za to službo, je bilo značilno, da je v sestriških ustanovah delovala že dalj časa, »že od otroštva pa je bila njena želja, da bi nekoč postala misijonarka, in ta misel je pripomogla, da se je potegovala za sprejem pri šolskih sestrah, o katerih je bilo slišati, da smejo iti tudi v misijone (*Kronika* 2007: 169).⁷ Pri odhodu sta se novi predstojnici pridružili še učiteljica ročnih del in kuharica, »da bi tam delovali v Božjo čast in za zveličanje duš« (*Kronika* 2007: 170).

Vodstvo sestrske skupnosti v Mariboru je z zanimanjem in skrbjo spremljalo razvoj ustanove v Egiptu. Da bi se prepričala na lastne oči o njihovem stanju in nalogah, je vrhovna predstojnica s. Stanislava Voh maja 1912 obiskala ustanovo v Aleksandriji in nato poromala v Sveto deželo. Štiri mesece po vrnitvi v Maribor je na začetku novega šolskega leta v Aleksandrijo poslala še tri sestre; nekaj tednov kasneje je vodstvo mariborske matere hiše poslalo tri sestre tudi v pomoč skupnosti v ZDA (*Kronika* 2007: 617).

⁶ Prim. NŠAM, F 05, pismo škofijskega ordinariata št. 447/05 z dne 15. februarja 1905.

⁷ Tudi na frančiškane, ki so delovali v Egiptu, so sestre gledale kot na misijonarje in jih v tej vlogi omenjajo v svojih dopisih.

Navzočnost sester v Egiptu so zaznale tudi avstrijske oblasti, ki so konec leta 1912 pripravile načrt, da bi sestre prevzele širše zastavljene naloge. Konec decembra 1912 je v Aleksandrijo odpotovala še ena sestra, da bi se pridružila sestram, ki sta že delovali v avstro-ogrskem zavetišču, to je pri služkinjah iz avstrijskih dežel:

V mesecu avgustu tega leta (sc. 1912) je namreč c. kr. avstro-ogrski konzulat prepustil našim sestram vodenje tega zavoda, ki je bil dotlej v rokah nemških sester boromejk. S. Romana in s. Arhangela sta bili prvi sestri, ki naj bi izvajali v zavetišču pravo misijonsko dejavnost. (*Kronika* 2007: 175–176)

Pobudnik takega načrta je bilo društvo *Slovenska palma ob Nilu*, ki je za prevzem zavetišča posredovalo pri vrhovnem vodstvu skupnosti v Mariboru.

Skupnost sester v Aleksandriji je po začetnih težavah postopoma razvila različne vzgojno-izobraževalne ter socialno-ustvarjalne dejavnosti. Pomembno pozornost so začenjale že od začetka namenjati primorskim Slovenkam, ki so odhajale v Egipt kot služkinje. Zanje se je v zgodovini uveljavilo ime Aleksandrinke.⁸ V pregledu zgodovine šolskih sester je bila za začetek delovanja v Aleksandriji pomembna okoliščina prav skrb za te žene in dekleta:

V slovenski koloniji v Aleksandriji je bilo veliko deklet in mladih žen, ki so služile pri bogatih arabskih družinah in pri tujcih, zlasti pri diplomatih in družinah višjih uradnikov. Njihov položaj je bil izredno težak. Za slabo plačo so morale delati dolgo in težko, brez prostega časa in zavarovanja. Mnoge so se poročile z nekatoličani, ker so bile brez verske in narodne povezave s svojimi. Njihovi otroci niso več znali materinega jezika in niso imeli niti možnosti, da bi se ga naučili, ker ni bilo nikjer slovenske šole. Mnogo deklet je služilo tudi v javnih hišah. Njihov položaj je bil še težji, ker niso znale tujih jezikov: francoskega, italijanskega, arabskega. Življenje teh mladih žen in deklet s Krasa, Gorenjske in Primorske je bil žalosten. Tamkajšnji misijonarji so jih upravičeno svarili pred nevarnostjo, ko so pisali: »Nikar v Afriko!« (Kodrič – Palac 1986: 42–43).

Nekaterim je uspelo, da so si ustvarile družine in zagotovile solidne pogoje za življenje, sebi in svojim družinam. Znan je primer Slovenke Milene Faganeli iz Mirna pri Gorici, ki je delala v družini poznejšega generalnega sekretarja OZN Butrosa Galija.

V Aleksandriji je bilo največ pozornosti namenjene vrtcu in organiziranju šolskega pouka. V marsičem je bilo to odvisno od števila sester, ki so delovale

---

⁸ Večje zanimanje za to skupino slovenskih izseljenk je zadnja desetletja pomagalo pri ohranjanju spomina na Slovenke v Egiptu. Izšlo je več monografij, pripravljenih je bilo več televizijskih in radijskih oddaj in vzpostavljeni spominski dogodki, ki jih rojaki redno obhajajo. Ustanovljeno je bilo Društvo za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink, ki ob podpori novogoriškega muzeja skrbi za vsakoletno prireditev kot izraz zanimanja za to skupino slovenskih izseljenk. Makuc (1993) je ena izmed prvih temeljitih študij.

v ustanovi. Sester je bilo vedno premalo. Zlasti se je to pokazalo, ko se je šola razširila na štiri razrede in sta bila v vsakem razredu dva oddelka. Ob tem so sestre redno poučevale tudi jezike ter organizirale tečaje ročnih del in poučevale klavir. Pred in med prvo svetovno vojno je v Aleksandriji delovalo društvo *Krščanska zveza Slovenk*.

Sestrskeske ustanove so ZDA po letu 1909 govorimo doživele velik razcvet in med vojno je oktobra 1915 tja, odpotovalo še osem sester. Prva svetovna vojna pa je v Evropi skoraj povsem ohromila dejavnost. V Egiptu, ki je bil pod angleško oblastjo, so sestre iz italijanskih in francoskih časopisov dobivale napačne informacije, da je bila Avstrija že v prvih tednih vojne poražena. Angleške informacije niso bile zanesljive, drugih pa v Egiptu ni bilo. Avstrijski in nemški konzul sta morala zapustiti Aleksandrijo, sestre so pa so bile povsem osamljene, saj je večina avstrijskih in nemških državljanov zapustila Egipt. Mnoge od tistih, ki so ostali, so internirali v Aleksandriji in na Malti. Šola je prenehala delovati, štiri sestre so še naprej delale v azilu (Kodrič, Palac 1986: 44). Večina sester, ki za poslovanje zavetišča niso bile nujno potrebne, se je odločilo, da se konec septembra 1914 vrne v Avstrijo. Morale so dobiti dovoljenje Italijanov in tudi Angležev, da so se lahko vkrcale na ladjo. Pet sester je na italijanski ladji odpotovalo za Benetke, vendar so morale pot večkrat prekiniti in namesto tri dni so iz Aleksandrije do Gorice potovale sedem dni (*Kronika* 2007: 227–228). »V vojnem času so živele sestre v Aleksandriji zelo osamljeno, brez zveze s sestrami v domovini. Po zlomu Avstrije je prenehala tudi šola za avstrijske državljanke v Aleksandriji. Edini delokrog sester je ostal azil, kjer so sestre kljub težavam uspešno delovale.« (Kodrič, Palac 1986: 44; prim. Koncilja 2008: 38)

Ko je sredi avgusta 1919 po zapleteni poti uspelo priti v Maribor dvema sestrama, ki sta vojni čas preživeli v Aleksandriji v Franc-Jozefovem zavetišču, so sestre v Materni hiši prvič več izvedele o razmerah, ki so vladale v Egiptu:

Preskrbovale so med tem časom brezposelne služkinje in vzdrževale tudi šolo, zlasti za one otroke, katerih očetje so bili vojni ujetniki. Vzdrževale so se s šolnino, ki so jo plačevali otroci. V duhovnem oziru se je za nje pobrigal gvardijan od sv. Katarine za tem, ko je njih slovenski duhovni voditelj p. Adolf Čadež bil dne 26. 11. 1914 kot politični ujetnik odpeljan na Malto. Sestre v Aleksandriji niso prejele vsa 4 vojna leta prav nobenega poročila iz matrne hiše, kar so povzročile neredne prometne zveze in razmere, ker častita mati so jim od časa do časa pisali in tudi drugod povpraševali po naših sestrah v Aleksandriji. Pisalo se jim je tudi iz Ljubljane in Splita. Iz Amerike so od časa do časa zvedele, kdo je doma umrl, sicer pa ničesar. (*Kronika* 2007: 434, 623)

Prve novice o novonastalih razmerah doma sta sestri dobili v Trstu, ko sta se ustavili v škofijskem domu. Obisk v domovini sta izkoristili za stike z novimi političnimi oblastmi v Beogradu, ko sta posredovali za podporo pri vzdrževanju zavetišča in šole, vendar jim noben uradnik ni obljubil ničesar

konkretnega. Ena od sester je v Mariboru ostala dalj časa, da bi zagotovila nadaljnji obstoj naselbine v Aleksandriji. Med drugim se ji je uspelo dogovoriti z vodstvom frančiškanske skupnosti v Zagrebu, da bodo duhovniki iz te skupnosti še naprej delovali na Bližnjem vzhodu, »to naj bi bilo v proslavo 700. obletnice, odkar so prvi frančiškani prišli v Sveto deželo kot varuhi Božjega groba« (*Kronika* 2007: 435).

Konec leta 1922 je prišlo pri organizaciji šolskih sester s središčem v Mariboru do pomembne spremembe. Število članic skupnosti in ustanov se je tako povečalo, da je bila potrebna razdelitev. Na to so vplivale tudi nove politične razmere, saj je na zahodu slovenskega etničnega ozemlja oblast prevzela italijanska država. V skladu z odločitvijo kongregacije za redovnike je bila skupnost razdeljena na štiri province: slovenska provinca (sedež v Mariboru), hrvaška provinca (sedež v Splitu), italijanska provinca (sedež v Tomaju) in ameriška provinca (sedež Chicago). Odločitev so sestre uradno sprejele na zborovanju vrhovnega kapitlja dne 4. januarja 1923. V skladu s to odločitvijo je podružnica v Aleksandriji postala sestavni del italijanske province (*Kronika* 2007: 630). Takrat je v skupnosti delovalo pet sester. Za novo predstojnico je bila imenovana s. Marcelina Bole iz Šepulj na Krasu, ki je v Aleksandrijo odšla leta 1912, pred tem pa je bila učiteljica na ženskem učiteljsišču v Mariboru. Delo je bilo na novo začrtano leta 1926, ko je skupnost prvič obiskala provincialka iz Tomaja s. Urbana Gorup in se seznanila s potrebami sester in slovenske skupnosti.

Po prvi svetovni vojni je morala sestrška skupnosti v Aleksandriji svoje delo prilagoditi novim razmeram. Pred vojno je bila njihova glavna naloga organizirati šolske dejavnosti za otroke avstrijskih naseljencev v Egipta, po njej pa je bilo potrebno postaviti dom oziroma zavetišče za služkinje, ki so bile še vedno večinoma Slovenke. Najprej so pripravile pogoje za sprejem 15 do 30 oseb. Težkim gospodarskim razmeram na Primorskem, ki so botrovale odločitvam za odhod, so se pridružili še politični razlogi – nastop fašizma in zatiranje slovenstva. Dekleta in žene so z delom v Egiptu pomagale obnavljati v vojni uničene domove in pogostokrat so prispevale tudi za obnovitev cerkva v domačih krajih, kar je bilo doslej v zapisih o njih povsem zanemarjeno (S. G. 1988: 3). Pri šolskih sestrah so slovenska dekleta dobila dom, kjer so lahko preživljala svoj prosti čas in organizirala razne družabne prireditve, sestre pa so jim bile pomagale med brezposelnostjo in pri drugih stiskah in težavah. To je bila slovenska oaza v tujini. Sestre so v Aleksandriji vzpostavile sistem, ki jim je omogočal dostop do vsake ladje, ki je prišla iz Trsta, čeprav so jim ladijske družbe (predvsem Lloyd Triestino) to včasih skušale preprečiti. Ko so sestre videle, da so pri tem ladjarju (ali trgovci z belim blagom) imeli svoje namene, so intervenirale pri cerkvenih oblasteh in prosile za njihovo posredovanje; obstaja dokument, s katerim je predstojnica sester v Aleksandriji s.

Marcelina Bole dne 20. decembra 1929 prosila za posredovanje mons. Igina Nutija, škofa v Aleksandriji in apostolskega vikarja v Egiptu, za pomoč (Koncilja 2008: 6–11). Tako so se sestre lahko že ob prihodu v Egipt srečale s prihajajočimi rojakinjami. Mladoletna dekleta je kapitan ladje navadno izročil v varstvo kar sestram (*Katoliški glas* 1988, št. 35: 2). S sestrsko pomočjo so se zaposlile v dobrih družinah in so se izognile številnim nevarnostim. Delo med slovenskimi priseljenkami se je nadaljevalo kljub nasprotovanju italijanskih fašističnih oblasti, ki so zahtevale, da sestre izpraznijo Azil Franca-Jožefa in se vrnejo v Italijo.

Šolske sester so leta 1930 morale zapustiti poslopje Azila Franca-Jožefa in si poiskati nove prostore. Z lastnimi sredstvi in s pomočjo sestrskih skupnosti so kupile poslopje z večjim vrtom. Leta 1937 so dokupile še dve sosednji poslopji, ker je prihajalo v Egipt vedno več deklet in ker je bilo vedno več žena, ki so pri sestrah iskale počitek v starosti. Leta 1934 so prevzele še dodatno socialno ustanovo – v vili Mirna v Aleksandriji, ki sta jo sestram darovala zakonca Lamanna, so ustanovile dom za ostarele (hiralnico), kjer so našle zatočišče onemogle žene, najpogosteje služkinje, ki niso več mogle delati in niso bile socialno zavarovan (Kodrič, Palac 1986: 191).

Poseben pomen so za Slovence in zlasti še za šolske sestre, izmed katerih so bile mnoge Primorke, imele kapele v njihovih ustanovah. O tem priča zapis ob praznovanju 80-letnice njihovega delovanja:

Leta 1932 je tedanja predstojnica s. Beata Gomišček, doma iz Solkana, naročila pri goriškem slikarju Del Neriju natančen posnetek svetogorske milostne podobe v isti velikosti. Naslednje leto je bila slika že v Aleksandriji. V pristanišču jo je sprejela skupina slovenskih deklet in jo potem z navdušenjem ponesla do Zavetišča sv. Frančiška, kakor se uradno imenuje postojanka.

Ko je Sveta Gora leta 1939 praznovala 400-letnico prikazovanj, je p. Jozafat Ambrožič v Aleksandriji organiziral procesijo z milostno podobo svetogorske Marije od doma sester do župnijske cerkve sv. Antona in nazaj. Tako so sredi povsem muslimanskega okolja primorski Slovenci počastili svojo svetogorsko kraljico. Ko so leta 1958 šolske sestre praznovale 50-letnico delovanja v Egiptu, so popolnoma prenovile prostorno kapelo in pripravile vrsto drugih prireditev. Osrednja cerkvena prireditev je bila na mali šmaren. Takrat so se ob sestrah zbrali znanci skupnosti, dobrotniki in tudi vrsta rojakinj, ki so bile tako ali drugače povezane s šolskimi sestrami. Šolske sestre so se tudi leta 1989 pridružile koprski škofiji ob praznovanju 450-letnice prikazovanj na Sveti Gori (*Družina* 1989, št. 6: 16).

SKUPNOST V KAIRU

Hkrati s pogovori za prevzem ustanove v Aleksandriji je bila tema tudi odprtje podružnice v Kairu. Glede na načrtovanje sester in slovenskih frančiškanov je Kongregacija za redovnike, ki je bila pristojna za odobravanje novih redovnih ustanov, že 2. oktobra 1909 dala dovoljenje za naselitev šolskih sester v Kairu. Nerešenih vprašanj glede materialnih pogojev delovanja in ureditev pravnega položaja skupnosti pa je bilo toliko, da so sestre prišle v Kairo šele novembra 1929, ko se je za takšen korak odločila tomajska provinca šolskih sester – kairska podružnica je postala prva izvirna ustanova tomajske province. V Kairu je že od leta 1909 deloval p. Benigen Snoj; leta 1912 se je preselil v Jeruzalem, kjer je postal slovensko-nemški svetovalec v kustodiji manjših bratov v Sveti deželi. Duhovniško delo je prevzel p. Evgen Stanet. V Kairu je pod okriljem ustanove francoskih usmiljenk delovalo slovensko *Društvo sv. Cirila in Metoda za Slovenke*. Med sestrami usmiljenkami je bila tudi Slovenka. Zanimala se je za slovenska dekleta in imela z njimi redna nedeljska srečanja (*Slavija* 1929, št. 1: 4). Leta 1929 je bilo po oceni p. Evgena Staneta v Kairu 500–600 Slovencev, po ocenah drugih pa še veliko več – večinoma so bile to žene in dekleta, moških je bilo zelo malo; povsem slovenskih družin je bilo morda deset.

Ko je leta 1953 med potovanjem po Bližnjem vzhodu Kairo obiskal ameriški Slovenec Jože Grdina, je ocenil, da je bilo v mestu okrog 900 Slovencev, v društvo jih je bilo vpisanih nad 700, med temi je bilo največ deklet iz Primorske. Več med njimi je bilo poročenih s tujci. Slovenskih družin je bilo okrog 20:

Slovenske sestre pomagajo dekletom pri iskanju služb ter dobri krščanski vzgoji. Zato so slovenska dekleta v Kairu na glasu kot dobre kuharice, zveste vzgojiteljice ter poštarice sobarice. Za vse to se imajo največ zahvaliti slovenskim sestram. Da se držijo bolj skupaj, prirejajo letna romanja k Marijinemu drevesu v Matarijah, kjer molijo in pojejo v slovenskem jeziku; poromajo tudi k sv. Tereziki. Tako lepo in mirno poteka življenje Slovencev v bučni Kairu. Ko sem bil parkrat na obisku pri slovenskih sestrah, sem videl, kako nesebično se trudijo in delajo za dobrobit bližnjega, predvsem za naše Slovence v Kairu (Grdina 1955: 281)

Pobudnice za ustanovo v Kairu so bila slovenska dekleta, ki so služila v tem egiptovskem mestu. Zlasti se je za odprtje ustanove, ki je bila namenjena slovenskim dekletom in ženam, zavzemala sestra Franka (krstno ime Lojzka) Martelanc, ki je pred tem v služila kot varuška v Aleksandriji. Po več letih se je odločila, da vstopi v skupnost šolskih sester; leta 1927 je postala članica tomajske province. Dve leti zatem se je jeseni iz Evrope podala v Kairo, kjer je s sestro Jolando Kristančič ustanovila Zavetišče za zaščito slovenskih deklet in žena, ki so v Kairo prihajale za zaslužkom. Vse svoje delo sta postavili pod zaščito takrat zelo priljubljene svetnice sv. Terezije Deteta Jezusa.

S. Franka je namreč sama služila v Afriki in je poznala duhovne in delovne potrebe izseljencev; tam je tudi dozorel njen redovni poklic in se utrdila želja, da kot redovnica pomaga svojim sorojakom. Dobro je poznala krajevne razmere, znala jezike (arabsko, italijansko, francosko, nemško in deloma angleško). S s. Jolando Kristančič sta po dolgem iskanju našli prazno hišo, ki sta jo preuredili v skromen dom za slovenska dekleta. Pomagali sta jim pri iskanju dela, v brezposelnosti in bolezni in jim nudili ob nedeljah prijetno razvedrilo in domačnost (Kodrič, Palac 1986: 145–146).

Sprva so imele v najemu razna poslopja, večkrat so se morale seliti. Po dveh desetletjih zbiranja sredstev in načrtovanja pa jim je uspelo, da so leta 1945 kupile lastno poslopje v t. i. zelenem delu Kaira z imenom Garden City (El Haras 9). Kapelo v domu so posvetile sv. Tereziji Deteta Jezusa, saj so se nenehno zanašale na njeno pomoč. Sestre živele zelo skromno, ker niso imele stalnih sredstev za vzdrževanje poslopja in izvajanje dejavnosti. Bile so odvisne od darov ljudi, pomagale pa so jim tudi sestre iz Aleksandrije. Močno jih je podprla vrhovna predstojnica m. Angelina Križanič, ki je aprila 1934 obiskala sestrski skupnosti v Aleksandriji in v Kairu:

Sestra Franka, ki je vodila pisarno za brezposelne, jim je poskrbela dobro službo in tudi gospodarjem nudila poštene in pridne pomočnice. Dokler niso imele službe in stanovanja, so stanovali pri sestrah in tam dobivale hrano in tudi duhovno vodstvo ter izobrazbo. Tudi ko so bile zaposlene v službah kot vzgojiteljice, gospodinje, hišne pomočnice, so ob nedeljah in druge proste dni prihajale k sestram. Zaradi ugleda sestre Franke je apostolat lepo uspeval. (Koncilja 2008: 48)⁹

Od jeseni 1945 so slovenske žene in dekleta v Kairu imele svoj dom, prvič so tudi skupaj praznovalle božič:

Od tedaj so bili prostori skromnega stanovanja ob nedeljskih popoldnevih natrpani z dekleti. Začelo se je pestro družabno življenje: petje, igre, izleti, romanja, zlasti pod vodstvom naraščajnice Terezije Saksida. Njo so predstojniki poslali, da bi tam obiskovala višje šole in diplomirala v francoščini, ki je bila tedaj v Egiptu poleg angleščine uradni jezik. Ob nedeljah je bila na razpolago za petje in igre na srečanjih z dekleti in materami, ki so redno prihajale k nedeljski božji službi, k popoldanskemu blagoslovu in razvedrilu. (*Od Tomaja do Trsta* 1985: 95, 129).

Veliko pozornosti so sestre namenjale iskanju slovenskih deklet in žena, ki so bile razkropljene po mestu; mnoge med njimi so živele v slabih razmerah, zapuščene in pozabljene od vseh. Pomagale so jim pri iskanju služb in nudile nujno pomoč v času brezposelnosti. Če so izgubile službo ali stanovanje, so dobile začasno zatočišče pri sestrah. Delo s p. Jozafatom Ambrožičem je sestram omogočilo, da so pomagale tudi slovenskim primorskim fantom in

⁹ S. Franka Martelanc je ostala v Egiptu vse do svoje smrti 30. januarja 1981; takrat je bila stara 87 let. S Jolanda Kristančič je bila v Kairu od leta 1929 do 1959, ko se je zaradi bolezni morala vrniti v Evropo. Umrla je leta 1976 v Trstu.

možem, ki so bili mobilizirani v italijansko vojsko in so se nato po kapitulaciji Italije priključili zavezniškim enotam. Za pomoč vojakom se je jugoslovanska kraljeva vlada šolskim sestram zahvalila s posebnim državnim priznanjem.

Tako v Aleksandriji kot v Kairu so bile pomembna sestavina življenja skupnosti glasbene prireditev, na katerih so se srečevali Slovenci. Sestre so ustanovile in vodile deklški in mešani pevski zbor, ki je bil obogatitev nedeljskih bogoslužij. Petje in glasba sta olepšala nedeljska popoldanska srečanja:

S. Beata Gomišček je nad 30 let igrala v aleksandrijski župniji sv. Antona, do časa, ko je bila župnija predana koptski Cerkvi. V Kairu je na velike praznike mešani zbor pel pri slovenski maši v župniji sv. Jožefa in z našimi pesmimi pomagal sorojakom k božičnemu in velikonočnemu razpoloženju. (*Od Tomaja do Trsta* 1985: 133).

S. Beata Gomišček, doma iz Solkana, je v Egipt odšla leta 1925 in v Aleksandriji ostala do svoje smrti v letu 1966. Ves čas je skrbela za pisanje zavodske kronike.

PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Svet se je po drugi svetovni vojni močno spremenil. Cerkev in njene ustanove so se morale prilagoditi novim okoliščinam. Razmere so se spremenile v Italiji, Sloveniji in tudi v Egiptu. Egipt je bil od leta 1922 kraljestvo na čelu s kraljem Fuadom I., od 1936 do 1952 je bil kralj Farouk. Leta 1952 je skupina mladih oficirjev pod vodstvom Gamala Abderja Nasserja izvedla državni udar in prisilila kralja Farouka, da je odstopil in odšel iz dežele. Naslednje leto so razglasili Egipt kot republiko, Nasser je bil izvoljen za prvega predsednika, vladal pa je do leta 1970. Politične razmere v državi so prinesle nove pogoje dela tudi za sestrsko skupnost. Ker je po drugi svetovni vojni pritek priseljencev prenehal in je mnogo družin, ki so v Egipt prišle pred tem, odšlo, je bilo treba ponovno najti bolj ustrezne oblike dela. Ostale so nekatere žene in dekleta, ki so bile zaradi starosti in onemoglosti brez sredstev; sestre so prevzele skrb zanje. Drugo obliko pastoralnega dela jim je narekoval čas.

Leta 1973 so šolske sestre v Zavetišču (Azilu) sv. Frančiška v Aleksandriji odprle noviciat za kandidatke, ki so prihajale iz Egipta. Ker v azilu ni bilo dovolj prostora, so možnost dobile v poslopju ob cerkvi sv. Frančiška (na 'Marini'), ki so jo frančiškani zapustili in so jo uporabljale sestre frančiškanke Marijinega srca. Tako so leta 1974 prevzele skrb za cerkev in samostan; ustanovljena je bila skupnost sv. Rite (ker je bil v cerkvi njen kip), ki je obsegala uradno ustanovljeni noviciat. V hiši je bila tudi ambulanta za najbolj revne, ki niso imeli druge možnosti za obisk zdravnika. Medicinsko pomoč so lahko

nudile sestre, ker so bile med njimi tudi medicinske sestre. Oskrbovale so romarsko cerkev, ki je bila ena prvih katoliških župnij v Aleksandriji. Ker je bilo med tem povečano poslopje v Azilu sv. Frančiška, se je celotna skupnost lahko ponovno preselila tja (*Od Tomaja do Trsta* 1985: 106–107):

Sestre so zato spremenile dejavnost: uredile so dom za stare in onemogle brez razlike vere in narodnosti. 1979. leta je bila blagoslovljena nova hiša z isto dejavnostjo. Poleg tega je v njej tudi prostor za tukajšnji redovni naraščaj: kandidatura, postulatura, noviciat in juniorat. (Kodrič, Palac 1986: 180)

Tako se je oblikovalo zavetišče sv. Frančiška Asiškega, ki je postalo edina ustanova šolskih sester v Aleksandriji. V njej imajo starejši in onemogli možnost, da ostanejo do konca svoje življenjske poti. 7. novembra 2007 so v Domu šolskih sester v Aleksandriji postavili spominsko ploščo za vse Slovenke, ki so delovale v Egiptu. Istega leta je v Aleksandriji umrla zadnja aleksandrinka, ki je našla zatočišče pri šolskih sestrah.

Ob jubileju je slovenski predsednik Janez Drnovšek šolskim sestram tržaške province podelil slovensko državno odlikovanje za veliko delo, ki so ga opravile med slovenskimi izseljenkami v Egiptu (Petrič 2007: 19; Koncilija 2008: 14). V utemeljitvi je med drugim bilo zapisano:

Mariborske šolske sestre so v Aleksandriji leta 1908 ustanovile svojo podružnico v azilu Franca Jožefa, v katerem so delovali slovenska šola, vrtec in bogata knjižnica. Slovenke so prirejale družabna srečanja in sooblikovale bogoslužje v slovenskem jeziku, delovala je tudi gledališka skupina. Njihova vloga pri premagovanju začetnih, pa tudi kasnejših težav mladih deklet je bila izjemno pomembna, saj se je večina pravkar prispelih Primork najprej zatekla v azil in tam ostala, dokler ni dobila ustrezne službe pri kateri od premožnih družin. Veliko jih je azil obiskovalo vsak konec tedna, saj so se tam srečale z drugimi rojakinjami in na ta način ohranjale stik s slovenstvom. Funkcija azila se je po drugi svetovni vojni spremenila. Sestre so v njem uredile zavetišče za ostarele ženske in tudi za Slovenke. Slovenske šolske sestre tam delujejo še danes in predstavljajo eno močnejših opornih oz. izhodiščnih točk za slovenske raziskovalce, novinarje in študente.

Na oltarju v kapeli doma še naprej stoji podoba svetogorske Matere Božje.

Podobne spremembe je doživela tudi ustanova v Kairu. Starejše Slovenke so umirale ali so se vrnile v svoje domače okolje, mlajše v Egipt niso več prihajale. Zato so sestre vso pozornost namenile delu med študentkami, ki so iz raznih okolij prihajale v Kairo. Postavile so dom za univerzitetne študentke, ki so bile vpisane na ugledno kairsko univerzo. Po zaslugi s. Franke, ki je dobro poznala organiziranost študentskega dela po svetu, je ustanova postala del mednarodne mreže za zaščito deklet ('Protection de Jeune Filles'). S tem si je s. Franke pridobila sloves in podporo širšega okolja na Bližnjem vzhodu (Libanona, Sirije, Jordanije ...), od koder prihajajo dekleta, ki nato študirajo v Kairu. Vrednost njenega dela je priznala tudi egiptovska država, ki ji je za

njeno prizadevanje podelila državno priznanje (Kodrič, Palac 1986: 146; *Od Tomaja do Trsta* 1985: 95, 129; S.G. 1988: 3; Koncilja 2008: 49–50).

Društvo za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink je bilo ustanovljeno zato, da bi se ohranil spomin na slovenske žene in dekleta, ki so delale v Egiptu, in na sestre, ki so svoje življenje posvetile delu med njimi. Kot poseben izraz zanimanja za ta del slovenske izseljenske zgodovine si je društvo zadalo nalogo, da pripravi popis vseh nagrobnih spomenikov in slovenskih imen, ki v Aleksandriji in Kairu še spominjajo na številne Slovenke in Slovence, ki so svojo življenjsko pot sklenili v Egiptu. 25. marca 2010 so na kairskem latinskem pokopališču postavili spominsko ploščo vsem Slovincem, ki so pokopani v Egiptu. Zaustavili so se tudi v cerkvi sv. Jožefa v Kairu, ki so jo desetletja obiskovale aleksandrinke, tam so prejemale zakramente in prinašale h krstu tudi svoje otroke (Valič 2010: 19).

PRAZNOVANJE STOLETNICE

Leta 2008 so šolske sestre tržaške province slovesno praznovale stoletnico navzočnosti in delovanja v Egiptu. Osrednja slovesnost je bila 20. septembra v Aleksandriji, kjer je še sedaj njihova ustanova; ob jubileju sta v njej delovali še dve sestri Slovenki – s. Martina Arhar in s. Kristina Bajc. Slovensko provinco šolskih sester je na slovesnosti zastopala s. Mihaela Berčon. Priznanje delu so dali apostolski nuncij v Egiptu, krajevni škof in tudi slovenska država. Aleksandrijska hiša je najstarejša podružnica tržaške province sv. Petra in Pavla. Za isto priložnost je Koncilja (2008) napisala knjigo, ki razlaga zgodovinsko ozadje za odločitev, da so mariborske šolske sestre prevzele delo med slovanskimi izseljenci v Aleksandriji in nato še v Kairu; prav tako pa predstavlja glavne dejavnosti med slovenskimi izseljenci, predvsem izseljenkami, in domačini, ter podaja seznam vseh sester, ki so bile vključene v delovanje zelo izvirne oblike pastoralnega dela in navzočnosti Cerkve.

Pogled na zgodovino šolskih sester v Egiptu je pokazal na nekatere stalnice njihovega delovanja, zelo izvirnega in v določenih zgodovinskih trenutkih tudi nevarnega, npr. v času obeh svetovnih vojn ali v obdobjih nastopanja muslimanskih skrajnežev:

Pri njihovem delu jih je vseskozi vodila prava misijonska gorečnost, najprej pa redovna karizma ustanoviteljice s. Margarete Puhar in prvih sester. Prav posebej pa tudi potreba pomagati slovenskim dekletom in ženam v okolju, v katerem je marsikateri spodrsnilo, ki si je želela gmotnega blagostanja, ni pa vedela za pasti muslimanskega sveta, doma pa tudi ni bilo pravega razumevanja, saj niso prav spoštovali njene velike žrtve. Marsikatera se iz osebnih, socialnih ali političnih razlogov ni več vrnila domov. Vživele so se v novo okolje, službo, številne so se tudi poročila s tujci. Prišla pa je starost, bolezen, preizkušnja

in razočaranje. Tedaj so bile šolske sestre njihovo močno pribežališče in tolažnice, niso jim odrekale svoje človeške pomoči, poskrbele pa so tudi za božjo tolažbo. /.../ Ob vsem tem pa so poleg vzgojnega in šolskega ter dobrodelnega dela skrbele tudi za lepo vzgojo deklet domačink in drugih iz arabskega sveta, ki so pri njih našle topel dom, varnost, dobro pa so jih tudi pripravile na življenje. (Pavlič 2008: 20)

S čestitko in zahvalo se je obletnice šolskih sester spomnil tudi takratni slovenski predsednik Danilo Türk.

ZAKLJUČEK

Navzočnost slovenskih šolskih sester na dveh krajih v Egiptu je bila odgovor na potrebe, ki so se pokazale med slovenskimi rojaki in predvsem rojakinjami v tej deželi. Zavedale so se, da odhajajo v posebne razmere in da bo njihov poklic v veliki meri misijonski. Šolske sestre so velik del svojega življenja preživele v muslimanskem okolju, kjer niso imele veliko možnosti misijonarjenja. Z delom na izobraževalnem, kulturnem in socialnem področju so mnogim pomagale, da so si pridobili izobrazbo, ohranjali pripadnost slovenski skupnosti in dobili pomoč v stiski. Posebno pozornost so namenjale slovenskim dekletom, ki so svoje domove zapuščala zato, da bi si izboljšale težke življenjske pogoje. Ustanove šolskih sester so jim pogosto bile dom in zatočišče, vez z domovino, kraj, kjer so lahko ohranjale svojo vero in kulturo, v obdobjih stiske pa so dobile brezpogojno pomoč. Sestre so na to obliko dela gledale kot na izvirno in zelo zahtevno obliko apostolata, ko so bila v središču pozornosti dekleta in žene, delavke, ki so delo iskale daleč od doma in so bile še posebej izpostavljene raznim negativnim pojavom. Posebno izvirno je bilo v Egiptu prizadevanje šolskih sester za dobre odnose z vsemi verskimi skupnostmi v Aleksandriji in Kairu. V Cerkvi se je to prizadevanje imenovalo delo za krščansko edinost ali ekumenizem. Ekumenizem se je razmahnil po drugem vatikanskem koncilu, v Kairu in v Aleksandriji pa so molitvene osmine za edinost kristjanov obhajali že pred koncilom. Sestre so se že takrat udeleževale srečanj, ki so jih pripravljale druge skupnosti. V Kairu so vsako leto posebna srečanja kristjanov raznih skupnosti v grškokatoliški cerkvi Marije Kraljice miru, ki se nahaja v neposredni bližini hiše šolskih sester. Svojo pomoč nudijo otrokom in odraslim ne glede na njihovo versko prepričanje, vsakemu pa skušajo pomagati pri ohranjanju njegove vere. V dom za ostarele sprejemajo žene vseh verskih skupnosti, podobno velja za študentski dom (*Od Tomaja do Trsta* 1985: 138–139). Danes je velik izziv sprejemanje domačink, ki prihajajo iz katoliških in pravoslavnih koptskih družin, v sestrskeske vrste.

LITERATURA

- John ARNEZ, 1966: *Slovinci v New Yorku*. New York: Studia Slovenica.
- AVE MARIA, 1942: Oče Evgenij Stanet umrl v Egiptu. *Ave Maria* 34/10, 23; 23. oktober 1942.
- DOMOLJUB, 1895: Drobtinice iz Aleksandrije. *Domoljub* 5, 56.
- DOMOLJUB, 1901: Gibanje aleksandrijskih Slovencev in prošnja. *Domoljub* 5, 78.
- DOMOLJUB, 1902: Prvi slovenski misijon v Egiptu. *Domoljub* 15, 48.
- DOMOLJUB, 1907: Slovenska šola v Aleksandriji. *Domoljub* 46, 725.
- DRUŽINA, 1989: Šolske sestre. Svetogorske proslave tudi v Egiptu. Pismo iz Aleksandrije. *Družina* 6, 16 (5. februar 1989).
- Jože GRDINA, 1955: *Po vzhodu in zapadu. Potopis*. Cleveland (Ohio): Ameriška domovina.
- Vladislav JAGODIC, 1968: Slovenci v Egiptu. *Slovenski izseljenski koledar 1968*, 206–209.
- Anton Bonaventura JEGLIČ, 1901: »Slovenska palma na Nilu«. *Ljubljanski škofijski list* 1, 13–14.
- KATOLIŠKI GLAS, 1988: *Katoliški glas* 35, 2 (15. september 1988).
- Similjana KODRIČ, Natalija PALAC, 1986: Šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja. Zgodovina – poslanstvo – življenje. *Redovništvo na Slovenskem* 2. Ur. France M. Dolinar. Maribor: Mariborska provinca šolskih sester; Celovec: Koroška provinca šolskih sester; Trst: Tržaška provinca šolskih sester.
- Gabrijela KONCILJA, 2008: *Ob stoletnici prihoda šolskih sester v Egipt. 1908–2008*. Trst–Nova Gorica: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja.
- KRONIKA, 2007: *Kronika matere hiše šolskih sester v Mariboru: 1864–1919, 1914–1922 in 1939–1941*. Ljubljana: Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, Mariborska provinca.
- Peter LAVRIH, 1998: Pater Benigen Snój v Sveti deželi. *Družina* 32, 10 (9. avgust 1998).
- Dorica MAKUC, 1993: *Aleksandrinke*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba.
- NAŠA LUČ, 1964: *Naša luč* 8, 17.
- NSLB, 2013: *Novi Slovenski biografski leksikon (NSBL)*, zv. I. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
- NŠAM, 1902: *Nadžkofijski arhiv Maribor*. F 9, dopis št. 3942/02 z dne 21. novembra 1902
- OD TOMAJA DO TRSTA, 1985: *Od Tomaja do Trsta. Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja v službi Cerkve na Primorskem. Ob bisernem jubileju Tržaške province sv. Petra in Pavla*. Gorica: Šolske sestre tržaške province.
- P. B., 2002: Z mlekom za kruhom. O aleksandrinkah, slovenskih ženah in dekletih v Egiptu. *Družina* 51/52, 22 (Božič 2002).
- Jože PAVLIČ, 2008: Šolske sestre v Egiptu. Letos so praznovale stoletnico delovanja v deželi ob Nilu. *Družina* 48, 20 (30. november 2008).

Karel PEČNIK, 1902: Slovenci v Egiptu. *Koledar Družbe svetega Mohorja 1902*. Celovec 1901. 51–57.

Iztok PETRIČ, 2007: Pri šolskih sestrah v Aleksandriji. *Družina* 46, 19 (18. november 2007).

Hugo RANT, 1894: Slovenski duhovnik v Aleksandriji. *Domoljub* 20, 239–240 (18. oktober 1894).

SBL, 1960–1971: *Slovenski biografski leksikon*, zv. III. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

S.G., 1988: Po Marijinih stopinjah v Egiptu. Pred 80 leti so prišle slovenske sestre. *Družina* 25, 3 (19. junij 1988).

SLOVENEK, 1902: Posvečevanje nove cerkve katoliških Koptov v Aleksandriji. *Slovenec* 11, 3 (16. maj 1902).

Benigen SNOJ, 1902: Posvečevanje nove cerkve. *Slovenec* 111, 3 (16. maj 1902).

– –, 1905: Aleksandrija in Slovenci. *Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1906*. Celovec 1905, 43–49.

Evgen STANET, 1929: Pismo iz Kaira. *Slavija* 1/1, 4 (28. februar 1929).

Tina VALIČ, 2010: Po sledih »Aleksandrink«. Skrb za ohranitev spomina na Slovenke v Egiptu. *Družina* 17, 19 (5. april 2010).

VENEC CERKVENIH BRATOVŠČIN, 1901: Slovenci v Egiptu. *Venec cerkvenih bratovščin* 5, 44, 93.

Jože VIDRIH, 1998: Angelina Martelanc. *Družina* 41, 29 (18. oktober 1998).

THE SCHOOL SISTERS AMONG THE SLOVENE EMIGRANTS IN EGYPT

Summary

Slovene communities were created in Egypt, in the cities of Alexandria and Cairo, in the years before the First World War when the process of emigration from Slovenia had its peak. The majority of the emigrants were girls and women from the Slovene Littoral region (they were called 'Les Goritiennes' or 'The Alexandrines'). They were employed by different foreigners, working in these two cities. At the very beginning, the Franciscan Friars took pastoral care of the Slovenes, and they invited the School Sisters from Maribor to come to Egypt to take over the social activities among their kinsmen. The sisters went to Alexandria in 1908 and to Cairo in 1929. They were the first Slovene female religious community to work among the Slovene emigrants around the world and their first activities were in the social and educational field. Their work was initially supported by the Austrian authorities, which wanted them to work among the Slavs from the monarchy. The Italian authorities were trying to stop sisters' activities in the period between the two world wars. The Sisters, therefore, obtained a certain independence and their own premises. The Sisters' principal attention was dedicated to women looking for a work and needing social assistance. The sisters organised religious life, various meetings, social activities, and journeys for them, and were at the same time involved in the life of the local church communities. They helped women to preserve their language, cultural, and national identity. The two

institutions changed their purposes after World War II; a senior house was established in Alexandria and a student dormitory for students coming from different Arab countries was established in Cairo. The latter was integrated into the international union of student dormitory for girls. The School Sisters received numerous awards for their work from the Egyptian, Yugoslav, and Slovene authorities.

DIE SCHULSCHWESTERN UND DIE SLOWENISCHEN AUSWANDERER IN ÄGYPTEN

Zusammenfassung

In den Jahren vor dem Ersten Weltkrieg, als die Zahl der slowenischen Auswanderer die größte war, entstanden slowenische Gemeinschaften auch in Ägypten, vor allem in Alexandria und in Kairo. Unter den Auswanderer waren die meisten Mädchen und Frauen aus dem Küstenland (in der Geschichtsschreibung als „Alexandrininnen“ bekannt), die Arbeit bei Familien in beiden Städten fanden. Unter den Slowenen waren die Franziskaner als Priester tätig, die mit den Mariborer/Marburger Schulschwestern zusammenarbeiteten. Im Jahr 1908 übernahmen die Schulschwestern ihre erste Anstalt in Alexandria und im Jahr so 1929 noch eine in Kairo. Sie waren die erste Frauenordensgemeinschaft, die sich der Arbeit mit slowenischen Landsleuten in aller Welt widmete. Die Schwestern fingen mit Aktivitäten im Schul- und Sozialbereich an. Ihre Tätigkeiten waren zuerst auch von den österreichischen Behörden unterstützt und sie wollten, dass die Schwestern unter der slowenischen Bevölkerung der Monarchie fungieren. Zwischen den beiden Kriegen wollten die italienischen Behörden die Tätigkeiten der Schwestern verhindern und deswegen wurden sie unabhängig und gründeten ihre eignen Anstalten. Ihre meiste Sorge galt den Landsfrauen, die Arbeit suchten und verschiedene Arten von Hilfe brauchten. Sie organisierten das christliche Leben, verschiedene Treffen, gesellschaftliche Aktivitäten, Reisen und waren in lokalen kirchlichen Gemeinden aktiv. Die Schwestern sorgten für die Erhaltung der Muttersprache, der Kultur und Nationalidentität. Nach dem Zweiten Weltkrieg veränderte sich der Zweck beider Institutionen. In Alexandria richteten die Schwestern ein Altersheim ein, in Kairo ein erfolgreiches Heim für Studentinnen aus verschiedenen arabischen Ländern. Das Heim wurde Teil der internationalen Verbindung der Studentenheime für Mädchen. Für ihre Tätigkeiten bekamen die Schulschwestern mehrere ägyptische, jugoslawische und slowenische staatliche Auszeichnungen.